

Фурдичко Андрій Орестович,
кандидат культурології, доцент
кафедри народнописенного та хорового мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтва
akniaz@ukr.net

УКРАЇНСЬКИЙ АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ФОЛЬК: ВАРІАТИВНА СКЛАДОВА

Мета статті: визначити сферу української народної музики альтернативного простору; проаналізувати основні напрямки фольк-альтернативних стилів; означити проблематику стилів взаємопереплетення, як у рамках альтернативної та фольк-музики, так у жанрах і стилях альтернативної музики. **Методологія дослідження:** теоретичний метод моделювання (для побудови аналогій між жанровими і стильовими принципами усної народної творчості і стилів альтернативної музики); історичний і порівняльний метод (для виявлення загальних і відмінних особливостей фольку та альтернативи). **Новизна роботи** зумовлена тим фактом, що досі не розглядали весь фактичний конгломерат української народної альтернативи, тому вперше під «одним дахом» зроблено спробу зібрати великий пласт української музики такого роду. **Висновки.** Результати дослідження підтверджують ідею, що Україна має багато фольк-альтернативних музичних формацій, які створюють яскраві та оригінальні жанри і представляють Україну на платформі світової музики. Представлені результати мають важливе значення і надають можливість спостерігати за багатоформатністю і професіоналізмом української фольк-альтернативної музики.

Ключові слова: альтернативний фольк, ф'южн, метал, готика, рок-н-рол, інді-фольк, хіп-хоп, фольк, панк, психоделіка.

Фурдычко Андрей Орестович, кандидат культурологии, доцент кафедры народнописенного и хорового искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Украинский альтернативный фольк: переменные составляющие

Цель статьи: определить сферу украинской народной музыки альтернативного пространства; проанализировать основные направления фольк-альтернативных стилей; обозначить проблематику стилей взаємопереплетення, как в рамках альтернативной и фольк-музыки, так и в жанрах и стилях альтернативной музыки. **Методология исследования:** теоретический метод моделирования (для построения аналогий между жанровыми и стилевыми принципами устного народного творчества и стилей альтернативной музыки) исторический и сравнительный метод (для выявления общих и отличительных особенностей фольклора и альтернативи). **Новизна работы** обусловлена тем фактом, что до сих пор не рассматривался весь фактический конгломерат украинской народной альтернативы, поэтому впервые под «одной крышей» сделана попытка собрать большой пласт украинской музыки такого рода. **Выводы.** Результаты исследования подтверждают идею, что Украина имеет много фольк-альтернативных музыкальных формацій, которые создают яркие и оригинальные жанры и представляют Украину на платформе мировой музыки. Представленные результаты имеют важное значение и дают возможность наблюдать за многоформатностью и профессионализмом украинской фольк-альтернативной музыки.

Ключевые слова: фольк-альтернатива, фьюжн, металл, готика, рок-н-ролл, инди-фольк, хип-хоп, фольк-панк, психоделика.

Furdichko Andriy, PhD in cultural studies, Associate professor, Associate professor of the department of Handwriting and Choral Art of the Kyev National University of Culture and Arts

Ukrainian alternative folk: the variable components

Purpose of Article. To determine the scope of Ukrainian folk music alternative space; to define the main trends of folk-alternatives styles; to identify issues of styles interlacing and branches, as between the alternative and folk, and within the genres and styles of alternative music. **Methodology.** The methodology of research is the theoretical modeling method (for constructing analogies between genre and stylistic principles of oral folk creativity and ways of alternative music); historical and comparative method (to

identify common and different genre and stylistic features of folk and alternative). **Scientific Novelty.** The novelty of the work caused by the fact that still was not considered all the factual conglomeration of Ukrainian folk alternative, so for the first time under «one roof» is an attempt to collect a broad stratum of Ukrainian music of the particular kind. **Conclusions.** The results of the research support the idea that Ukraine has a large number of folk-alternative musical formations which create bright and original genres and represent Ukraine on the platform of world's music. The present results are significant in terms of the opportunities to observe the diversity and professionalism of Ukrainian folk alternative music.

Key words: alternative folk, fusion, metal, gothic, rock-and-roll, indie folk, hip-hop, folk, punk, psychedelic.

Постановка проблеми. В епоху, коли реципієнт губиться серед розмаїття стилів, жанрів, течій, мистецтво доходить до рівня співіснування, переплетення давнього й витриманого часом із сучасним, ексцентричним. Так народилась і фольк-альтернатива в широкому значенні, що поєднує всі можливі варіації модерної та постмодерної електронної музики з автохтонними предковічними смислами народного мелосу. Створення альтернативного руху у світі має досить протяжну у часі історію. У 60-х рр. ХХ ст. усе почалось зі спротиву до запропонованих культурою зразків поведінки, а вже 1969 р. явище отримало назву контркультури (альтернативної культури). Поняття контркультури (запропоноване Дж. Янгером) позначало «сукупність викривлених або конфронтуючих цінностей» певної соціальної групи, що «містять як первинний елемент тему конфлікту з цінностями всього суспільства» [18, 116]. Прихильники контркультури відкрито порушують панівні культурні цінності, спосіб та норми поведінки й водночас намагаються встановити свою альтернативну субкультуру моральних норм і вартостей. Так контркультура стала ототожнюватися з принципово новим типом світогляду та свідомості, який є підричним щодо панівної культури. Науковий світ часто трактує поняття контркультури як неполітичний протест молоді 1960-х років [17].

Основний зміст альтернативної культури виражається в тому, щоб бути іншим, відрізнятись в усьому – аж до перетворення елементів усталеної, масової культури суспільства на абсолютну її протилежність, а часом навіть тотальне заперечення [16]. Дослідник А.В. Мінаєв поряд із низкою визначальних складових молодіжної контркультури 1960-х рр. (молодіжний сленг, заперечення морально-етичних цінностей домінантної в суспільстві культури, ставлення до насильства, комунаризм, вживання психоделіків, сексуальна розкутість) ставить і рок-музику як одне із основних відгалужень альтернативної [8, 80]. Науковець В. Дряпіка стверджує, що чужий донедавна європейцям, типовий для рок-музики енергійний, емоційний ритм піштовхував до психологічної розкутості, акумулював у своїх лавах кола молоді. Характерними рисами рок-музики 1960-х рр. були притаманні як фольклору білих американців, так і негритянській музиці, а саме мелодійність англо-кельтської балади й експресивність, «гаряче» інтонування «блюзових тонів» [4, 39].

На думку американського рок-гітариста-віртуоза Дж. Хендрикса, якщо й можна щось змінити в цьому світі, то тільки за допомогою музики. Це стосується й українських альтернативних музикантів, які є соціально та політично активними. Відтак українська музика такого ґатунку є зразком позитивної соціальної сили, що виявляє свій культурний та естетичний протест.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині існує достатня кількість праць, що стосуються такої розгалуженої палітри музичної індустрії, як альтернатива. Проте специфікою досліджень, які вже існують, є те, що вони або описують загальний фон музичних подій, або аналізують певні суто локальні імпрези. Багато дослідників працюють не лише в рамках власне музичних тематик, а вводять музику до широкого кола культурологічних, культурософських та соціокультурних проблематик. Зокрема, у дисертаційній роботі А.В. Мінаєва «Молодіжний рух другої половини 60-х рр. ХХ ст. у країнах Західної Європи та США: ретроспективний аналіз» (2006) значення надається альтернативній контркультурі та рок-музиці, що стала одним із поштовхів до зародження субкультурних опозиційних явищ [9]. Методичні основи викладання

музичної культури окресленого напрямку висвітлені в книзі В. Дряпіка «Розкриваючи світ джазу, рок- і поп- музики» (1997). Про становлення, різноманітність течій розповідається в наукових розвідках О. Бойка, В. Окаринського, Л. Брюховецька, О. Євтушенко упорядкували своєрідний покажчик, де описано найбільш відомих митців культового для української альтернативної музики фестивалю-конкурсу «Червона рута» [6]. Міжнародні зв'язки польської та української музичної альтернативи описуються у праці В. Ріша. Вагоме значення для популяризації українських музичних альтернативних субкультур мають активна «просвітницька» діяльність у зазначеній сфері та праці О. Євтушенка [5] і Ю. Перетятка [10].

Мета статті: проаналізувати український фольк-альтернативний музичний простір; сформулювати основні тенденції розвитку стилів, визначити якісні та кількісні показники цієї української музичної продукції на світовому artmusic-ринку; означити проблематику стильових переплетень та відгалужень як між альтернативою та фольком, так і у межах жанрів та стилів альтернативної музики.

Виклад основного матеріалу. Поняття альтернативної музики має досить розмиті смислові рамки та багатоваріантність конотаційних навантажень. Західна традиція трактує термін у стосунку до одного з напрямків гітарного американського року 1990 року (англ. *alternative music*). Там же під «альтернативою» вбачають будь-яку музику, яка виходить за рамки «класичного авангарду». В українському музичному просторі альтернативною вважають музику, яка не входить ні до авангарду, ні до академічної традиції. Музичну альтернативу характеризують найперше різноманітні типи імпровізаційних виконань, що породжують таке міжстильове й міжвидове мистецьке явище, як синестезія (грец. *synaesthesia* – одночасне відчуття), де музика поєднується з іншими мистецтвами, точніше – межі між мистецтвами розмиваються зовсім; відтак показовим для альтернативи є використання «музичної графіки», що теж є своєрідною імпровізацією, яка стосується авторського виконання та створення ним же певного «портретного» стилю виконання [11, 43]. Важливою ознакою альтернативної музики є влаштування акційних перформансів (відрепетирувані й театралізовані акції, так званий інструментальний театр). Неодмінними складовими широкого напрямку є використання різних технічних та електронних засобів, мультимедійних технологій, комп'ютерної модифікації звуків. Звідси беруться часті цитування, ремікси. А традиція цитування, створення реміксів, каверів напряму пов'язує альтернативну музику із загальномистецьким терміном «постмодернізм».

Щодо плацдармів та платформ, з яких поширюється альтернативна музика, то, безумовно, це досить велика кількість музичних та арт-фестивалів, що проводять в Україні: найстаріший рок-фестиваль, ровесник незалежності країни – «Тарас Бульба» (з 1991); «Woodstock Ukraine» (2012) – *open air* фестиваль, аналог світового благодійного музичного фестивалю «Peace, Love and Happiness» («Мир, любов і щастя»); – міжнародний рок-фестиваль «Славське рок-фест» (2007); рок та етно-фестиваль «Zaxidfest» (2009); масштабна культурна платформа «PORTO FRANKO ГОГОЛЬFEST»; «Арт-Поле» (2009); «СХІД-РОК» (2013); наймасштабніший фестиваль центральної України за останні кілька років – «Стопудівка»; «Atlas Weekend» (2015), у межах якого уже проводиться легендарне народне гуляння-ярмарок «Країна Мрій» та багато інших.

Показовою особливістю альт-музики є те, що вона перебуває в абсолютній опозиції до маскульту та поп-музики, тому на музичному ринку вважається неформатом, тобто неходовим продуктом. У силу цього виникають проблеми: звідки дізнаватися, де слухати та з яких музичних станцій власне транслювати подібну музику, оскільки, фестивальна традиція, інтернет-простір не можуть забезпечити потреби спраглого артспоживача. Такою платформою нині в Україні є інтернет-радіостанція «Radio Submarina», співзасновниками якого є В. Ляшенко та культовий кліпмейкер В. Придувалов. Щодо радіо, то його база вражає – майже 2000 треків (для порівняння, у ФМ-станцій – не більше 500). Група проекту стежить за новинками

в сегменті альтернативної музики. Особливо це стосується українського продукту, тому що радіо налічує 50 % українського арту (рубрика «Hot Track») [12]. Проте існує мовна проблема, бо в основному українська альтернативна платформа – це англійськомовні тексти. У трек-листі лише відсотків 5 україномовного продукту.

Існують такі альтернативні конотації фольклорної мелодики: фольк-рок, прогресив-фольк, неотрадиційний фольк, неофольк, інді-фольк, фольк-метал, фольк-панк, мидивал-фольк-рок, електрик-фольк, інді-фольк, психоделічний фольк (етно хаос), фольк-джаз, фольк-бароко, антифольк, нова акустика, фольктроніка, спейс-фольк, фольк-готика (дарк-фольк), ф'южн, фольк-соул, індастріал-фольк, рок-н-рол, нью-зідж та інші. У статті ми розглянемо окремі з перелічених течій, які існували чи нині репрезентуються на українській музичній альт-платформі.

Напрямок фольк-ф'южн (від англ. Fusion – злиття) – напрямок у рок-музиці, що виник на ґрунті джаз-року в 1970-х роках і є синтезом рок-музики та джазової імпровізації; термін також використовується для позначення змішання різних стилів, наприклад, фольк-музики із її сучасними стилями. Історія напряму в Україні почалась ще у 60-х роках ХХ ст.: студент київського університету О. Авагян почув якось молодіжний вокальний ансамбль «Веснянки», який виконував народні пісні, привезені з фольклорних експедицій. Вражений студент розпочав їздити разом з колективом українськими селами у пошуках синглів. Так він почав творити пісні в народному стилі і створив музичний гурт «Марія-Оранта». Солістом став В. Вітер, який пізніше співатиме в «Кобзі 96». Чинники від культури змусили колектив змінити назву через тодішню боротьбу з «релігійною пропагандою». Учасники гурту перенайменувалися у «Березень», але політичні гоніння не припинилися. Проте за короткий час існування гурту було створено понад два десятки професійних композицій у стилістиці фольк-біт.

Інший гурт «Воанергес» (1998) (грец. Βοανεργες, «Сини грому») – український «фольк-рок етно-ф'южн» гурт, що у своїх композиціях намагається відтворити звучання давньоукраїнської музики. Предметом їхніх музичних пошуків є такий цікавий пласт, як обрядові пісні часів Київської Русі. Гурт практично реінкарнує, реставрує надзвичайно давній український фольклор та наше слов'янське коріння, роблячи це в стилістиці арт-року. Пісні виконують українською, староукраїнською, старослов'янською мовами. Такі їхні композиції, як от: «Манарафа», «Злата врата», «За Русь-Україну», «Посівна», «Народився Божий Син», «Вийду в долину» – повертають слухача до часу меча лицарської романтики. Учасник гурту Сармат каже: «Ми обрали реставровану нами музику Київської Русі на зламі епох, тобто – дохристиянську музику Русі похрещеної» [15].

Гурт «Матерія» (2014) творить у стилі фольк-ф'южн (лідер колективу: вокаліст, етнограф, в минулому солістка гуртів «Фолькнери» та «Рожаниця» Ю. Совершена). Працюють над давніми українськими автентичними піснями-сповідями, які самі ж збирають в етнографічних експедиціях по селах України. Спершу їхній музичний стиль визначався як романс. Після експериментів з інструментами та аранжуванням музиканти досягли оригінального звучання, стиль якого визначають, як fusion-folk. Наприклад, українська народна пісня «Сирітка» представляє родинно-побутовий пласт фольку. На давність та автентичність тексту вказують такі слова, як «*пошла*» (замість літературного «*пішла*»), «*мітюнка*» (замість «*матінка*») тощо.

На межі фольк-ф'южну та фольк-джазу працює колектив «Lemko Bluegrass Band», які грають лемківські, гуцульські та галицькі пісні в стилі американського кантрі, а якщо точніше – в напрямку блюграсс. Кожен з учасників формації ще до створення колективу займався фольковою музикою. Гуртівці вирішили створити власний універсальний спосіб донести українську культурну спадщину до всього світу. Цим способом і став стиль кантрі, який неочікувано гармонійно поєднується з лемківськими піснями. Окрім традиційних скрипки з контрабасом хлопці сміливо та з гумором поєднують німецький мелодіон з румунською скрипкою Штроха, балканську бузуку з гавайською слайд-гітарою чи гуцульську дрімбу з американським 5-струнним

банджо. Так, цікавими є в їхньому виконанні українські народні пісні: «Буковино ти зелена, ляно», «Шугай», «Ой, Марічко, чичері», «Ішло дівча лучками», лемківська композиція-полька «Ой крочком, коні, крочком». Група «Правиця» виконує веснянки та щедрівки в джазовій обробці, а також стрілецькі та повстанські пісні. Наприклад, «Повіяв вітер степовий», «Русалки», «Кривий танець», «Галочки», «Подоланочка». А колектив «Ойкумена», постійно перебуваючи у творчому пошуку, сміливо експериментуючи з різноманітними інструментами та аранжуванням, виконує сучасну україномовну авторську акустичну музику з елементами етно-джазу та цитування й стилізації українських народних пісень, використовує бандуру, сопілку та перкусійні ритми. Виконують гуцульську пісню «Гоцелка Ксеня», українську народну пісню «Чумаченько», обрядову – «Щедрик».

Легендарним став гурт «Мандри» (1997). Спершу звучання гурту було суто акустичне, згодом додався акордеон, новий барабанщик та бас-гітарист. Музика колективу – це суміш фольку, французького шансону, міського романсу, блюзу та регі. Відомі переспіви таких фольклорних текстів «Комарики-чубрики», «Орися», «Коло млину», «Ой-гой гриці-дриці». А практично всі композиції колективу пересипані цитуванням та стилізацією української фольклорної тематики. Фольклорні тексти, як «Комарики-чубрики», «Орися», «Коло млину», «Ой-гой гриці-дриці» – лише частина оброблених командою українських народних пісень. Велика кількість композицій «Мандрів» є авторськими адаптаціями української народної пісенної творчості, наявне цитування та стилізація української фольклорної тематики. Пісні адаптовані до коломийкового вірша.

Молодий колектив «OwamO» (2014) перетворює український фольклор на сучасний саунд. Усі пісні в репертуарі музикантів – з Північного Полісся. Важливим є те, що гуртківці використовують не тільки вже знані мотиви, а й самотужки записують унікальну народну музику в експедиціях. Гуртківці поєднують український фольклор із сучасним електро. Гуртківці працюють також над цілими циклами обрядових та ритуальних пісень-замовлянь. Відомі реінкарнацією давньої української пісні-замовляння «Ой одверни, Боже, хмару!», що належить до пласту обжинкових текстів (збирання врожаю наприкінці літа), які виконують під час жнив і обжинків. Композиція «Ой, сяду я край окенечка» належить до родинно-побутових пісень, зокрема оспівана важка доля давнього українського дівочтва. Свій стиль гуртківці визначають як post-folk-rock, що має спільні риси із fusion-folk.

Колектив «Burdon Folk Band» (2002) творить музику на традиційних українських мелодіях, ритуальних піснях, давніх баладах та танцях. Багато пісень взято з локальної традиції унікальних етнічних груп, котрі живуть на теренах карпатського регіону: лемки, бойки та гуцули. Зі всім цим багатокультурним міксом гурт творить своє власне унікальне звучання за допомогою скрипок, бузукі, ліри колісної, морахарпи, дрімби, мандоліни, контрабасу та перкусії. На дебютній платівці «Карпатія» окрім мадярських чардашів, молдавської кадинжи та циганської польки можна почути й центрально-українські пісні, лемківські балади, русинські чардаші, а також гуцульські коломийки. Різдвяний проект «Вам колядочка» містить обробки давніх українських колядок.

Особливе місце на сучасній музичній сцені України посідає формація «ДахаБраха» (2000). Специфікою гурту є те, що музичні критики та наукові кола не можуть віднести колектив до якогось певного стилю. Самі виконавці мистецтво, яке вони творять, називають «етно-хаос». Їхні композиції побудовані на багатотонарності, різнотональності виконання; голоси співаків моделюються то високими, то низькими октавами; до музичного супроводу залучаються безліч абсолютно унікальних для українського музичного простору інструментів, які гуртківці привозять із різних куточків світу. Важливе місце посідає вибір текстів, оскільки, практична більшість репертуару – український пісенний фольклор, зібраний самими же виконавцями. Дебютний альбом «На добраніч» має такі народні пісні «За дуби», «Свашенька», «Татарин братко», «Івана Купала». Остання платівка – «Шлях»

представлена такими фольковими композиціями, як «Ой ішов чумак», «Сєно», «Свирид» тощо. Гуртківці намагаються максимально зберегти прадавній український мелос, абсолютно автентично відтворюють акустичні та артикуляційні особливості мови регіонів України.

Дарк-фольк (arocalyptic folk, neofolk) як музичний жанр з'явився в середині 1980-х років у Великобританії у поєднанні індустріальної музики, акустичного пост-панку та психоделічного «ейсід-фольку». Основні світові команди, що фокусуються на цьому стилі: «Current 93», «Death In June», «Sol Invictus». З 2000-х розпочалася «третя хвиля» – даркфольк, яка продовжується досі. Особливість: відхід від готичної сцени та повернення до експериментування із музичними формами. На українській сцені вже практично культовим став гурт «Вій» (1991). Творчість колективу звертається до міфології, язичництва та слов'янського фольклору. Гурт характеризує свою музику як «dark ethno fusion». Етно-роковий стиль «Вія» має в собі елементи психоделіки, що нині виступає окремим музичним відгалуженням. Багато пісень мають поганську архаїку (язичницький культ поклоніння ідолам, а також ритуали цього культу) [14, 704]. Українські народні пісні «Ой на горі та женці жнуть», «Під облачком», «Чорна рілля» у виконанні гурту зазвучали абсолютно по-новому, отримавши порцію роково-баладної філософії.

Першими наближеними до концептів стилю групами стали київська «Вежа Хмар» (1996) (Повноформатні альбоми: «Плач» (1998), «Колискова» (1998), «Ї Чотири Обличчя» (1999), «Сон» (2000), «Вода. Земля. Вогонь. Повітря» (2003), «Сім кроків» (2004)), творчість якої визначають як ритуальний ембїєнт з готичним звучанням народних пісень. 2005 р. вийшла у світ перша українська музична збірка у жанрі «даркфольк» та суміжних стилях під назвою «Полин Квітне». Тут представлена пісенна та експериментальна музика українських виконавців із різним досвідом та статусом.

Фольк-готика. Величезний сегмент сучасної світової рок-культури, починаючи з середини 1980-х років, належить саме готичній філософії. В Україні зародження готичних ідей розпочалося у 1990-х, а кульмінаційної популярності досягло в середині 2000-х рр. Сталося це внаслідок очевидної привабливості середньовічно-романтичної естетики, зовнішнього підкреслено-сурового іміджу, високої дисциплінованості та ідейності справжніх готів. Найбільшу кількість готів збирав фестивальний бренд «Діти Ночі», де можна було почути все: від важких метал-готичних формацій до фольково-акустичних і електронно-ембїєнтних проектів. Класичним прикладом музичної формації такого типу в Україні є гурт «Кому Вниз» (1988). В альманасі мистецтвознавця і музичного критика О. Євтушенка творчість колективу визначена, як «готик-фольк-індастріал-рок» [5, 98]. «Кому Вниз» грають готичний індарстріал-рок, змішаний на романтичному символізмі та стародавніх традиціях, давній українській культурі й темній ренесансній філософії плюс вічний пошук чи то Бога, чи то значення життя» [5, 98]. Багато текстів, покладені командою на музику, мають літературне походження (Т. Шевченко, В. Самійленко), проте є й фольклорні тексти («Гей долиною...»). Також важливою є особливість фольклорного цитування, етномотивів, козацької романтики тощо.

Епатажний київський гурт «Оркестр Янки Козир» (або ОЯК, 2001) творить театралізоване арт-готик-фольк-класик-рок-шоу. З одного боку це адаптований фольклор, а з іншого – вибухова суміш хард і арт-року. На сцені – це грандіозне видовище, шоу, містерія, вистава. Виконання колективом української народної пісні «Цвіте терен» давно стало візитною карткою гурту. Інші народні пісні, оброблені музикантами: «Вівці мої, вівці», «Свічечка», «Відти гора, відти друга», «Два когуги червоненькі» виконані в особливій, притаманній лише цьому гурту манері; постійні «ігрові комбінації» з голосом (то піано, то форте), давні фольклорні тексти й важка акустика та електроніка додають відомим композиціям готичного, глибинного звучання.

Фольк-панк трактується як «бунтівний фольк» – музичний напрям, який зародився у 1980-х роках, розвинувся з таких стилів, як політично-радикальний фольк, панк і традицій хіп-хопу; є символом виявлення позиції зростаючих рухів за соціальну справедливість і пряму демократію, які з'являються по всьому світу. Багато виконавців стилю за своїми політичними поглядами – ліві анархісти, а їхнє мистецтво відображає боротьбу за краще суспільство. «Гайдамаки» (1991) – всесвітньовідомий гурт, ветерани сцени. Їхня творчість – висококласний синтез фольку, року, ска, реггі, панку та абу; музиканти працюють у стилі етно-року, або «*козацького року*», беручи за основу своїх пісень українські фольклорні мотиви. «Гайдамаки» є постійними учасниками найгучніших фестивалів Європи та Америки. 1998 р. після виступів у клубах Берліна музику гурту німецька критика визначила як *karpaten-ska*. Ска (англ. *ka*) – музичний напрям, що походить з Ямайки і бере свій початок наприкінці 1950-х рр. з таких стилів як ритм-енд-блюз, буги-вуги, каліпсо, менто [11, 218]. Альбом гурту «Кобзар» (2008) має надзвичайну популярність в Європі. Такі пісні платівки, як от: «Маланка», «Лелеки», «Маруся» – яскраво ілюструють фольклорне цитування та стилізацію. А композиція «Вітер віє» є українською народною піснею. За словами соліста гурту О. Ярмоли: «Фольклор – це носій первинної містики, тому часто використовую фольклорний матеріал [3]. 2012 р. з музикантів, які вийшли зі складу гурту «Гайдамаки», був створений колектив «Козак Систем». У 2014 р. вийшла платівка гурту в тандемі з Т. Чубаєм «Пісні самонаведення», де поєднується українська етніка, рокова мелодика та регбі. В основу платівки покладені українські народні, повстанські та стрілецькі композиції, а в новому релізі своєю чергою домінують варіації на тему козацьких пісень (народні, історичні пісні та думи у котрих оспівується Козацька доба та періоди визвольних війн). Зокрема, є такі композиції «Ой із-за гір», «Ой, там на горі», «До Тернополя», «А вже років триста».

«Перкалаба» (1998). За свою історію гурт записав 6 альбомів. Останній – «Джерґа». Стиль франківської «банди» зазнав трансформації: від реггі, ска-панку і до традиційних гуцульських мотивів (етно-ска-панк). Колектив зараз у чомусь повторює попередній західний прорив «Гайдамаків», відігравши десятки концертних турів у Німеччині та в інших країнах Європи. Їхні тексти є суцільним інтертекстом усної західноукраїнської народної творчості та гуцульського діалекту. Композиції «Пердо», «Чидро», «Гулей», «Ой летіли Бугаї» тощо належать до колекції найвідоміших синглів української постмодерної музики.

«Гуцул Каліпсо» (1999). Тріп-хоп, натхненний «Братами Гадюкініми», ска, гуцульське коріння, буковинський фольк та регбі. Самі гуртківці визначають свій стиль, як гуцул-хоп – хіп-хоп із українсько-молдавськими фольклорними мотивами. У текстах використовують діалектні слова та суржик. Перший альбом «Рекет – гангстера» «Гуцули» випустили 2007 р., де перемішалися стьобна, майже панкова гострота слів – жвава вдача чернівецького фольку в мелодіях – яскрава бадьорість первинного ска в духовій секції. Не меншу дозу стьобності та суржиково-діалектного фольку презентує гурт «Юркеш» (2004), заснований співаком Ю. Нечистяком, більш відомим як Юрком Юрченком. 2006 р. у світ вийшов перший альбом «Ой».

«Joryj Kłos» (2008). На арго давніх лірників та кобзарів Joryj Kłos звучав, як «поважний, шанований чоловік» або ж: «Запеклі перці». Гурт розпочинав свою творчість, як електронний проект з додаванням давнього українського мелосу. Музиканти називають свою творчість дотепним виразом: «український обрядовий хіп-хоп дайбоже-етно-чорт». Колектив акомпонує на лірі, бухалі, контрагуслях. Увесь репертуар – народні пісні різних жанрів, починаючи з родинно-побутових і завершуючи давніми дохристиянськими обрядовими наспівами. Наприклад, «співанка» «Ліс» є дуже давньою. За словами музикантів, ця пісня є частинкою стародавнього кустового обряду вшанування весняних духів і предків, який на сьогоднішній день зберігся лише в кількох поліських селах (про обряд «водіння куца» згадується ще у «Повісті минулих літ») [7]. Майже не видозмінюючи основну мелодіку композиції, представили своє, більш сучасне бачення цього практично

історичного народного твору [19]. В альбомі «KOZA» (пісні «Бог Єму», «Пан Господар», «Ріжки», «Ясен світ» тощо) усі співанки є давні й малознані широкому загалові, або ж заспівані саме у своєму первинному прочитанні, без втручань у первинний текст.

«Пропала грамота» (1998) працює в стилі рок, фанк, фольк. Його альбом «Гонор» (2009) засвідчив, що заявлений музикантами стиль – так званий «подільський фундаменталізм», остаточно визрів у гримучу суміш фанку, бугі, психоделії та корінного подільського мелосу в супроводі самобутнього діалекту цього краю. Виконують такі народні пісні, як «Приймак», «Кармалюк». Платівки «Чудернацька сила», «Цейво» мають такі оброблені народні композиції: «Майстровая», «Да чумаки», «Чайка». Репертуар їхніх пісень містить у собі багато цитувань народних текстів, зворотів, епітетів («думкою сивою ген на землі», «чобіт османський топтав лани», «потайки журиться жура», «щастя в дрантивім мішку», «фіри чумацькії мальовані» тощо).

Цікавою стала спільна програма соліста гурту «Тартак» (1996), О. Положинського з тріо «Гуляйгород» (2002). Альбом поєднує в собі автентичний народний спів тріо з хіп-хопом «Тартака». Саме так абсолютно свіжого та сучасного звучання набули давні українські колядки «Рясна-красна», весільна, сирітська «Ой нема того», «Чорноморець». «Теорія Гвалту» (2007) гурт, який грає в жанрах стріт-панк, ска й фольк-панк. Нині суміш їхніх стилів можна описати, як панк-рок (стріт-панк) з домішками українсько-ірландського фольку й ска-панку. Гурт, як і багато подібних йому, також переспівав народну пісню про українського месника Кармелюка «За Сибіром сонце сходить».

Фольк-метал. З'являється фольк-метал (анг. folkmetal) у середині 1980-х років, як один з напрямів металу, що увібрав у себе елементи фольку та етнічної музики. Це важча та музично навантаженіша за формою розвитку течія, що також містить у собі елементи арт-року. Одним із провідних представників українського метал-фольку є харківський гурт «Nocturnal Mortum» (1991), який у своїй творчості використовують такі народні музичні інструменти, як дрімба, телінка, кобза, сопілка, окарина, коза, зітра, флейта, різноманітні перкусійні інструменти, домра, ліра, бубон, тамбурін, квач, дзвони. Альбом «Істина» (2017), зокрема такі його композиції «З чортом за пазухою», «Чорний мед», «Вовчі ягоди», «Дика вира» веде слухача глибоко в царини доязичницьких культів, де людина була здатна здобути прості, але суворі істини буття. Більшість пісень авторські, проте поетика текстів наскрізь фольклорна та цитує в інтертекстовому розумінні фольклорні джерела, стилізує мову творів під народну творчість.

Фольк-метал-гурт (козацький рок) «Тінь Сонця» (1999) – один з найбільш концертуючих рок-гуртів України. Своєрідною візитною карткою гурту є пісня «Козаки» (народна назва «Іхали козаки»), що обрана музичною візитівкою Національної збірної України з футболу на Євро-2016. Інструменти команди: бандура, скрипка та піаніно, ударні, гітари. «Хеві – метал в широкому розумінні дуже співзвучний з українським фольклором. Я інколи навіть жартую, що хеві–метал придумали козаки. Певною мірою так і є. Дуже багато наших пісень легко покласти у формат Iron Maiden» [1]. Своєрідним відгалуженням гурту є студійний сольний проект І. Лузана «Сонцесвіт» (ex-«Тінь Сонця») грає індастріал folk metal. Працюють у цій царині колективи «Рай Із Твоїх Снів» (скорочено P.I.T.C., або PITS, 2013) – фольк-павер-метал гурт та «Ірій» (2000), що грає у стилі фольк-метал з рисами напрямків дум-метал, готик-метал, паган-метал і симфо-метал. Тематика їхніх текстів – слов'янська міфологія, народні пісні тощо. Пісні «Ірію» мають і похмуру готику з духом забутого язичництва («Морок», «Ірій», «Легенда»), і сумну лірику із народними мотивами («Дівчина-трава», «На Івана, на Купайла», «Плач за Яснооком») тощо. «Holy Blood» (укр. «Свята кров», 1999) музичний гурт, що грає в стилі християнський метал.

«Naturalspirit» (1997) – фольк-симфонік колектив, стилістика й тексти якого характерні *слов'ян-металу*: дохристиянство та історичні традиції, патріотизм. «Насруд» (від давнього Гаспид – дідько, змії, 2009) – фольк/рідновірський колектив, композиції якого містять елементи дез-металу. В інструментуванні гітарні рифи доповнюють народні інструменти, як то: сопілка, скрипка, бандура, дрімба тощо.

«Drudkh» (із санскриту – «ліс», 2006) – студійний фольк-блек-метал, інструментал-етнопроект, в якому поєднується атмосферний метал з українською лірикою та мелодійністю. «Оскільки, це світогляд та естетика, раган-складова відчутна в усіх альбомах харківського колективу, у чотирьох із них будучи магістральною [14]. Їхній інструментальний, акустично-фольковий проект «Пісні Скорботи і Самітності» відсилає слухача до сюжетів українських народних легенд, дум та казок: «Захід Сонця в Карпатах», «Сльози Богів», «Стародавній Танець», «Чумацький Шлях», «Чому Буває Сумне Сонце», «Журавлі Ніколи Не Повернуться Сюди», «Сивий Степ».

Рок-н-рол. Засновниками й зачинателями культури рок-н-ролу у світі були Бо Діддлі, Чак Беррі, Фетс Доміно, Дітля Річард. Відтак на сцену вийшов усім відомий «король рок-н-ролу» Елвіс Преслі. Рок-н-рол був першим кроком до формування рок-музики, оскільки, пізніше стиль виконання вийшов за рамки простого рок-н-ролу й термін скоротили до одного слова «рок». Базою рок-культури вважають рок-н-рол (від англ. rock and roll – гоїдатися й крутитися), у якому поєднується музика R&B і південно-західний американський фольклор кантрі-енд-вестерн. Особливостями раннього рок-н-ролу є: чітка ритмічна пульсація, характерний інструментарій (електрогітара, часто тенор-саксофон) та гучний вокал. «Воплі Відоплясова» (ВВ, 1986) – український рок-гурт, створений 1986 року. Прорив: 1997 р., після повернення з Франції був підписаний довгостроковий контракт з компанією Gala Records, що видала альбом «Музика» з новими супер-хітами «Весна» й «Юра». 2008 р. гурт записав рок-версію державного гімну України. У плей-листі концертних виступів гурту «ВВ» регулярно вміщуються «віночки» народних пісень з роковим аранжуванням, які мали величезний успіх: «Дібровонька», «Щедрик»; «Горіла сосна», «Їхали козаки»; «Підманула». «Ми починали з панк-року, потім грали етно-рок, зараз експериментуємо з електронним та оркестровим звучанням – це пошук ідеальної музичної форми», – каже Олег Скрипка [2].

Інді-фольк започаткований в 1990-ті роки виконавцями й авторами пісень з інді-рокспільноти під впливом фольк-музики 1950-х, 1960-х і кантрі та інді-року початку 1970-х рр. Жанр, зазвичай, пов'язують з фрік-фольком, психо-фольком, бароко-попом. В Україні представлений гуртом «Один в каное» (2010), особливістю якого є спів, перкусія та гітара – тріо, чия творчість базується на ніжному й глибокому вокалі Ірини Швайдак. Інший інді-рок гурт з частковим цитуванням фольклорної тематики та образності «Viviénne Mort» (2007).

Фольк-інді-рок група «Камо Грядеши» (2008). Репертуар гурту складається з пісень, записаних у фольклорних експедиціях. Авторське рок-аранжування народних композицій створює нове та оригінальне звучання в сучасній рок-музиці. Спадщина колективу складається з демо-робіт «Ой, на річці», «Утєня», «Петрівочка» та двох відеокліпів «Ой, на річці», «Утєня». З 2010 р. гурт працює з професійним фольклористом М. Бережнюком, який грає більше, ніж на 50-ти традиційних духових інструментах.

Висновки. За останні два десятиліття диференціація стилів альтернативної музики в поєднанні з усною народною пісенною творчістю відбувається надзвичайно швидко, тому що майбутнє мистецтва – в цікавих та неочікуваних поєднаннях вже знаного, у нових поглядах на прадавні речі. Можемо виділити кілька умовних підгруп виконавців, які працюють на межі ельтертативних жанрів та фольку: 1) колективи, які максимально автентично намагаються відтворити давній мелос у сучасній подачі, аранжуванні, слідує за мовою давніх текстів, самостійно організують фольклорні експедиції («ДахаБраха», «Joryj Kłoc», «Burdon Folk Band», «Lemko Bluegrass Band»,

«Матерія» та ін.); 2) музичні команди, що адаптують та стилізують тексти українських народних пісень, надають їм дещо іншого, авторського звучання («Гайдамаки», «ВВ», «Оркестир Янки Козир», «Гуцул Каліпсо», «Мандри» та ін.); 3) гурти, що створюють авторські тексти, стилізуючи їх під народний стиль, використовуючи притаманну для фольклору лексику, коломийковий ритм тощо («Пропала грамота», «Мандри», «ВВ», «Тінь Сонця», «Перкалаба», «Юркеш»); 4) музиканти, що прагнуть відтворити не тільки фольклорні джерела, їхні поетику, стиль, а й створюють цілу філософську систему, концептуальні образи, що формують музичну ідеологію, наприклад, Київської Русі, козацької доби, дохристиянських часів («Кому Вниз», «Drudkh», «Nocturnal Mortum», «Вежа Хмар», «Вій»). Тема має відкриті перспективи подальших досліджень, зіставлень, описів, оскільки є цілий конгломерат абсолютно недоторканої з точки зору аналізу музики, якій слід надати знакових дефініцій та критичного розгляду. Ми ж лише зробили своєрідну екскурсію музичними залами української альтернативи, надавши їй форми та закріпивши за нею певну стильову нішу.

Література

1. Вітчизняний етно-рок: гурти, які має знати кожен. [Електронний ресурс]. Опубліковано: 16.03.2016. Режим доступу: <http://www.krockyrock.com.ua/vitchy-znyany-j-etno-rokgurty-yaki-maye-znaty-kozhen/>
2. Дмитренко Н. Планета ВВ. / Н. Дмитренко // Україна Молода. – 2011. – Вип. 208. – 17 листопада.
3. Дрималовський О. Старух Г.: «В Україні відкрився новий фронт – проти народної культури» / О. Дрималовський // Високий замок. [Електронний ресурс]. Опубліковано: 12.08.2015. Режим доступу: <http://wz.lviv.ua/interview/137631-hordii-starukh-v-ukraini-vidkryvsia-novyi-frontprotynarodnoi-kultury>
4. Дряпіка В. Розкриваючи світ джазу, рок- і поп- музики / В. Дряпіка – К.; Кіровоград: Трелакс, 1997. – 39 с.
5. Євтушенко О. Українська рок-антологія. Легенди химерного краю / О. Євтушенко. – К. : Автограф, 2004. – 296 с.
6. Зірки «Червоної Руги» / Упоряд. Л. І. Брюховецька, О. М. Євтушенко. – К. : Вид. дім «КМ Academia», 1993. – 143 с.
7. Кітова С. «Водіння куста» на Поліссі / С. Кітова // НТЕ. – 1972. – №3. – С. 67-73.
8. Мінаєв А. Поняття «субкультура» та «контркультура» в контексті молодіжного протесту другої половини 60-х рр. ХХ ст. в країнах Західної Європи та США / Мінаєв А. // Історична панорама: Збірник наукових статей ЧНУ. Спеціальність «Історія». – Чернівці: Рута. – 2007. – Вип. 3. – С. 72-85.
9. Мінаєв А. В. Молодіжний рух другої половини 60-х рр. ХХ ст. в країнах Західної Європи та США: ретроспективний аналіз : автореф. дис. канд. іст. наук : спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / А. В. Мінаєв. – Чернівці, 2006. – 20 с.
10. Перетятко Ю. Львівський рок: півстоліття боротьби. Мемуарно-довідкова збірка / Ю. Перетятко. – Л. : Вид. «Лібра-ВР», 2007 – 120 с.
11. Риман Г. Музикальний словарь / Г. Риман. – М. : Директ Медиа Паблішинг, 2008. – 312 с.
12. Рік у ефірі: Radio Submarina відсвяткувала день народження концертом у Києві. [Електронний ресурс]. Опубліковано: 28.03.17. Режим доступу: <https://noizr.com.ua/news/ukraine/rik-uefiri-radio-submarina-vidsviatkuvala-den-narodzhennia-kontsertom-u-kiievi/:1499/>
13. Словник української мови: в 11 томах. – 1975. – Том 6. – С. 704. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
14. Солодовник М. Український феномен: справжнє мистецтво не залежить від піару / М. Солодовник. [Електронний ресурс]. Опубліковано: 25.04.12. Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/47434>
15. У Калуші виступив київський гурт «Воанергес» [Електронний ресурс]. Опубліковано: 20.01.16. Режим доступу: <http://vikna.if.ua/news/category/kl/2016/01/20/47889/view>
16. Шерстюк М. Лінгвокультурний простір української альтернативної музики (музика незалежної України) / М. Шерстюк, 2016. – Praha, [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/Uzer/Downloads/DPTX_2014_2_11210_0_408348
17. Якуба О. Молодіжні рухи та їх базова типологізація / Якуба О. // «Ї»: Незалежний культурологічний часопис. Покоління і молодіжні субкультури. – 2002. – Ч. 24. – С. 128-129.

18. Leech K. Youthquake. The growth of a counter-culture through two decades. – London, 1973. – P. 116-117.

19. Joryj Kłoc. Ліс [Електронний ресурс]. Опубліковано: 15 квітня 2015. Режим доступу: <http://notatky.com.ua/joryj-kloc-lis-klip/>

References

1. The domestic ethno-rock, bands who should know everyone. (2016). Retrieved from: <http://www.krockyrock.com.ua/vitchy-znyany-j-etno-rok-gurty-yaki-maye-znaty-kozhen/> [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, N. (2011). Planet of VV. *Ukraina Moloda*, Vol. 208. – 17 of November [in Ukrainian].
3. Drymalovskyi, O. (2015). Starukh G. : «Ukraine has opened a new front – against popular culture». *Vysokyi Zamok*. Retrieved from: <http://wz.lviv.ua/interview/137631-hordiistarukh-v-ukraini-vidkryvsia-novyj-front-proty-narodnoi-kultury> [in Ukrainian].
4. Driapika, V. (1997). *Revealing the world of jazz, rock and pop music*. Kyiv, Kirovohrad: Trelaks [in Ukrainian].
5. Yevtushenko, O. (2004). *Ukrainian rock anthology. The legends of chimeric edge*. Kyiv: Avtohrad [in Ukrainian].
6. Briukhovetska, L. I., & Yevtushenko, O. M. (1993). *The stars of «Chervona ruta»*. Kyiv: «KM Academia» [in Ukrainian].
7. Kitova, S. (1972). The rite «Vodinnia kusta» in Polissia. *NTE*, 3, 67-73 [in Ukrainian].
8. Minaiev, A. (2007). The term «subculture» and «counterculture» in the context of youth protest of the second half of the 60's. XX century. in *Western Europe and the US*, 3, 72-85 [in Ukrainian].
9. Minaiev, A. (2006). *Youth motion of the second half of the 60s. XX century. in Western Europe and the USA: a retrospective analysis* Extended abstract of candidate's thesis. Chernivtsi: Ruta [in Ukrainian].
10. Peretiatko, Yu. (2007). *The Lviv rock: half a century of struggle. Memoirs and reference collection*. Lviv: «Libra-VR» [in Ukrainian].
11. Riman, G. (2008). *Music dictionary*. Moskva: Direkt Media Publishing [in Russian].
12. *A Year in broadcast: Radio Submarina celebrated the birthday concert in Kiev*. (2017). Retrieved from: <https://noizr.com.ua/news/ukraine/rik-u-efiri-radio-submarina-vidsviatkuvala-dennarodzhennia-kontsertom-u-kiievi/:1499/> [in Ukrainian].
13. *Dictionary of Ukrainian language, in 11 volumes* (1975). (Vols. 6), (p. 704) Retrieved from: <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
14. Solodovnyk, M. (2012). *Ukrainian phenomenon: real art is not dependent on PR*. Retrieved from: <http://tyzhden.ua/Culture/47434> [in Ukrainian].
15. *Kyiv band «Voanerges» gave a concert in Kalush*. (2016). Retrieved from: <http://vikna.if.ua/news/category/kl/2016/01/20/47889/view> [in Ukrainian].
16. Sherstiuk, M. (2016). *Linguistic and cultural space of Ukrainian alternative music (music of independent Ukraine)*. Retrieved from: file:///C:/Users/Uzer/Downloads/DPTX_2014_2_11210_0_408348 [in Ukrainian].
17. Yakuba, O. (2002). *Youth motion and their basic typologization*. «Yi»: *Nezalezhnyi kulturolohichni chasopys. Pokolinnia i molodizhni subkultury*, 24, 128-129 [in Ukrainian].
18. Leech K. Youthquake. (1973). *The growth of a counter-culture through two decades*. London [in English].
19. Joryj Kłoc. (2015). *The Forest*. Retrieved from: <http://notatky.com.ua/joryj-kloc-lis-klip/> [in Ukrainian].